

Tillsynsvägledning om strandskydd

Strandskyddets syften är att långsiktigt trygga förutsättningarna för allmänhetens friluftsliv och att bevara goda livsvillkor på land och i vatten för djur- och växtlivet.

Stränderna, vid våra kuster, sjöar och vattendrag, har stor betydelse för både människor, djur och växter. För oss människor är strandmiljöerna en inspirerande källa till naturupplevelser, avkoppling och aktiviteter som bad, fiske och vandring. De flesta människor, oavsett ålder, kön och ursprung, trivs i närheten av vatten och i vattenmiljöer. För djur och växter ger övergången mellan land och vatten, strandzonen, utrymme för en mängd olika miljöer där strandnära växt- och djurarter lever.

Strandzonen fungerar också som spridningskorridorer och som tillflyktsort för en mängd arter i ett landskap som i övrigt präglas av rationell produktion.

Skåne har låg andel allemansrättsligt tillgänglig mark i jämförelse med övriga landet. Stora delar av länet karaktäriseras av intensivt jordbruk och hög befolkningstäthet. Bristen på närreklamationsområden är särskilt stor kring tätorter i södra och västra Skåne. Då det finns många olika intressen som konkurrerar om marken nära vatten, och då dessa områden är mycket viktiga för rekreation och friluftsliv samt för växt- och djurlivet, är frågan om att bevara miljön och säkra tillgängligheten utmed Skånes stränder mycket betydelsefull.

Generellt strandskydd

Historik

Redan på 1940-talet infördes i dåvarande byggnadslag de första bestämmelserna som gav länsstyrelsen möjlighet att förbjuda bebyggelse inom område utanför stads- och byggnadsplan om området behövde skyddas bl.a. på grund av naturskönhet, växtlighet eller andra särskilda naturförhållanden. År 1950 tillkom en provisorisk strandlag som följdes av 1952 års strandlag. Denna ersattes 1965 av naturvårdslagen. Fram till 1975 innebar strandskyddet att länsstyrelsen utsåg områden där strandskydd skulle gälla i syfte att åt allmänheten trygga tillgången till platser för bad och friluftsliv. Inom sådana områden gällde tillståndsplikt för vissa åtgärder..

Strandskyddet skärptes 1975 på så sätt att det därefter gällde ett generellt förbud mot att bebygga stränderna vid såväl kusten som i inlandet. I stället för det tidigare tillståndet till byggande intill strandskyddade områden infördes en möjlighet till dispens från det generella nybyggnadsförbudet.

1994 genomfördes en ändring i naturvårdslagen som innebar att strandskyddets syfte utvidgades till att gälla även skyddet för djur- och växtlivet. Naturvårdslagen upphävdes när miljöbalken trädde i kraft den 1 januari 1999.

Gällande rätt

Reglerna om strandskydd finns i 7 kap. miljöbalken. Enligt miljöbalken gäller generellt strandskydd intill 100 meter från strandlinjen vid sjöar, vattendrag, kuster och öar i hela landet. Strandskyddet inkluderar även undervattensmiljön. Länsstyrelsen har bemyndigats att utvidga strandskyddet till högst 300 meter från båda sidor om strandlinjen om det behövs för att tillgodose något av strandskyddets syften. Strandskyddets syften är att långsiktigt trygga förutsättningarna för allmänhetens friluftsliv och att bevara goda livsvillkor på land och i vatten för djur- och växtlivet. För att syftena ska upprätthållas är det enligt huvudregeln förbjudet att inom strandskyddsområden vidta vissa åtgärder, bl.a. att uppföra nya byggnader.

Inom strandskyddsområdet är det förbjudet enligt 7 kap 15 § miljöbalken att:

- uppföra nya byggnader
- ändra byggnader eller byggnaders användning eller utföra andra anläggningar eller anordningar, om det hindrar eller avhåller allmänheten från att beträda ett område där den annars skulle ha fått färdas fritt
- utföra grävningsarbeten eller andra förberedelsearbeten för byggnader, anläggningar eller anordningar som avses i ovanstående punkter
- vidta andra åtgärder som väsentligen förändrar livsvillkoren för djur- eller växtarter.

Samrådsskyldighet enligt 12 kap 6 § miljöbalken råder vad gäller utfyllnad, schaktning eller tippning inom strandskyddsområde utanför tomtplats.

Undantag för areella näringar

Ekonomibyggnader eller andra anläggningar, anordningar eller åtgärder som behövs för jord- och skogsbruk samt yrkesfisket omfattas av undantag från det generella förbudet och behöver därför ingen strandskyddsdispens.

Som krav gäller att anläggningen eller åtgärden är omedelbart avsedd och behövlig för näringen och att den måste ligga inom strandskyddsområde. En sådan byggnad får inte utformas så att den ens tillfälligt kan utnyttjas som bostad. Hobbyverksamhet omfattas inte av undantaget.

Strandskyddsdispens

Länsstyrelsen får meddela dispens från förbudet att vidta åtgärder inom strandskyddat område, om projektet/åtgärden inte strider mot strandskyddets syften och det finns särskilda skäl.

Lagstiftaren har utgått från att det alltid ska gälla restriktivitet med dispenser, eftersom strandskyddet är ett tungt vägande allmänt intresse. Inom områden med stort rekreativvärde eller med höga värden för djur- och växtlivet ska återhållsamheten vara särskilt stor. Inte bara betydelsen idag utan även i framtiden är av intresse. Dispens får bara medges om det är förenligt med strandskyddets syften.

Särskilda skäl

Som särskilda skäl får man endast använda något av de sex särskilda skäl som anges i miljöbalken 7 kapitlet 18 c §. Inom ett område som en kommun har pekat ut för landsbygdsutveckling i strandnära läge får man även använda de särskilda skäl som anges i miljöbalken 7 kapitlet 18 d §.

”Som särskilda skäl vid prövningen av en fråga om upphävande av eller dispens från strandskyddet får man beakta endast om det område som upphävandet eller dispensen avser:

1. redan har tagits i anspråk på ett sätt som gör att det saknar betydelse för strandskyddets syften,
2. genom en väg, järnväg, bebyggelse, verksamhet eller annan exploatering är väl avskilt från området närmast strandlinjen,
3. behövs för en anläggning som för sin funktion måste ligga vid vattnet och behovet inte kan tillgodoses utanför området,
4. behövs för att utvidga en pågående verksamhet och utvidgningen inte kan genomföras utanför området,
5. behöver tas i anspråk för att tillgodose ett angeläget allmänt intresse som inte kan tillgodoses utanför området, eller
6. behöver tas i anspråk för att tillgodose ett annat mycket angeläget intresse”

Fri passage

För att säkerställa fri passage för allmänheten och bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet ska ett område mellan strandlinjen och byggnaderna eller anläggningarna lämnas. Detta gäller dock inte om en sådan användning av området närmast strandlinjen är omöjlig med hänsyn till de planerade byggnadernas eller anläggningarnas funktion. Ett beslut om att upphäva eller ge dispens från strandskyddet ska inte omfatta den fria passagen.

Att fri passage lämnas är inte ett skäl att ge dispens. Passagen bör anpassas för syftet. För rekreation och friluftsliv är det viktigt att den fria passagen inte bara består av smala kommunikationsstråk utmed strandlinjen utan i sig är områden som i storlek gör dem lämpliga för ändamålet. Utformningen av den fria passagen är av stor vikt. Vid mer sammanhållen bebyggelse kan den fria passagen utformas som ett parkstråk. Vid mer gles bebyggelse, som enskilda hus, bör hänsyn tas till det lokala landskapet och strandens utseende. Ju smalare passagen är, desto tydligare bör gränsen mellan privat och allmänt område vara utformad.

Utvidgat strandskydd

Länsstyrelsen har under åren 2013-2016 genomfört en översyn av de utvidgade strandskyddsområdena (100 till 300 meter) på uppdrag av regeringen. Översynen har resulterat i beslut gällande avgränsningen för det utvidgade strandskyddet. Dessa nya beslut ersätter de äldre besluten, från 1996 och 2002, i den del som avser utvidgat strandskydd.

Upphävande av strandskydd

Länsstyrelsen kan i vissa fall upphäva strandskyddet. Vid mindre sjöar och vattendrag kan Länsstyrelsen upphäva strandskyddet under förutsättning att områdets betydelse för växt- och djurlivet samt friluftslivet är liten (7 kap. 18 §).

Med ”liten sjö” menas en sjö om 1 ha eller mindre och med ett ”litet vattendrag” menas ett vattendrag/dike som har en bredd av högst 2 meter. Bedömning görs i varje enskilt fall.

Länsstyrelsernas fastställande av sjöarnas och vattendragens storlek måste ske utifrån det som vid en förnuftigt avvägd bedömning får anses utgöra normala förhållanden. (s 19, 20, 24, prop. 2013/14:214)

Länsstyrelsen Skåne har tillämpat ovanstående bestämmelse sedan länge. För kommunerna inom tidigare Malmöhus län togs beslut år 1996, och för kommunerna inom tidigare Kristianstad län togs beslut år 2002. Länsstyrelsens beslut anger var generellt strandskydd gäller respektive inte gäller inom varje enskild kommun vid tidpunkten för respektive beslut.

Med andra ord avsåg besluten om upphävande av strandskyddet de strandområden som vid tidpunkten för länsstyrelsens beslut, ansågs sakna värden utifrån strandskyddets syften. Vatten som inte existerade vid tidpunkten för ovan nämnda beslut omfattas av det generella strandskyddet om 100 meter.

Karttjänst

Strandskyddets omfattning och avgränsning hittar du här [se karttjänst](#).

Strandskydd och tillämpning vid nyanlagda dammar i Skåne län

Dammar och våtmarker med vattenspegel, som är anlagda av människan, omfattas av det generella strandskyddet. Nya dammar kan också inkluderas i det utvidgade strandskyddsområdet. Det senare kan vara aktuellt intill andra vatten, i de fall strandområdena är sammanhängande och de bedöms ha värden för strandskyddets syften. **OBS!** Våtmarker utan vattenspegel betraktas inte som en sjö och omfattas därmed inte av strandskyddsbestämmelserna.

Länsstyrelsen kan, på eget initiativ eller efter ansökan, upphäva strandskyddet vid en nyanlagd damm liksom invid andra vatten. Förfarandet att upphäva strandskydd kan göras först när ett vattenområde har uppstått eller anlagts. Länsstyrelsen kan på förhand inte lämna upplysningar om huruvida ett upphävande kan ske eller inte. Frågan om upphävande av strandskydd prövas i varje enskilt fall. Ett beslut om upphävande kan överklagas. Utfallet i högre instans kan bli ett annat.

Länsstyrelsen Skåne har hittills vare sig prövat frågan om upphävande av strandskydd vid en anlagd damm/våtmark med vattenspegel eller tillämpat strandskydds-bestämmelserna på annat sätt kring/vid ett nyanlagt vatten. I Skåne finns således ingen rättlig prövning eller annan juridisk vägledning avseende strandskydd vid nyanlagda vatten. Så länge ett nyanlagt vatten inte undantagits från strandskyddet, genom länsstyrelsens beslut, gäller det generella strandskyddet. Det senare har dock aldrig tillämpats i anslutning till anlagda dammar/våtmarker i Skåne.

Länsstyrelsen ställer sig generellt positiv till att kommuner och markägare anlägger dammar och våtmarker i stadsmiljön och i odlingslandskapet utifrån ett allmänt behov av att minska risken för översvämning, bidra till närsaltsreduktion och att återskapa vattenmiljöer för ökad biologisk mångfald. Det är vår förhoppning att vi tillsammans ska uppnå såväl strandskyddets syften som en god vattenstatus.

När ska kommunen respektive Länsstyrelsen pröva eller bedriva tillsyn?

Kommunerna prövar och bedriver tillsyn gällande 7 kap. 15 § miljöbalken med undantag för följande områden då det är Länsstyrelsen som prövar strandskyddet:

- områden som skyddas enligt andra bestämmelser i sjunde kapitlet miljöbalken, dvs inom nationalparker, naturreservat som är beslutade av Länsstyrelsen, kulturresevat, naturminne, biotopskyddsområde, djur- och växtskyddsområde, samt särskilt skyddade områden.
- allmän väg, järnväg och försvarsanläggning.

Länsstyrelsen har tagit fram en blankett för ansökan om dispens från strandskyddsbestämmelserna.
[Ansökan om dispens från strandskyddet hittar du här.](#)

Det är viktigt att de beslut som skrivs är tydliga och innehåller den information som behövs för att sökande, Länsstyrelsen och andra berörda ska få en tydlig bild av ärendet.

Inom tre veckor från det att Länsstyrelsen får del av kommunens beslut kommer Länsstyrelsen att pröva om beslutet ska tas in för prövning eller ej. Om det tas in för prövning kommer Länsstyrelsen att utreda om det finns förutsättningar för dispens eller ej, Länsstyrelsen ska upphäva kommunens beslut om så ej är fallet.

För mer information kontakta

Naturvårdshandläggare Karin Emanuelsson karin.emmanuelsson@lansstyrelsen.se
eller

Ring 010-224 16 30 under telefontiderna måndag och fredag kl. 13-15 samt tisdag, onsdag och torsdag kl. 9.30-11.30 så får du prata med någon av naturvårdshandläggarna.

Det går även att mejla till naturvardshandlaggare.skane@lansstyrelsen.se

Frågor om TVL-bladet kontakta TVL-strateg Cecilia von Platen cecilia.von.platen@lansstyrelsen.se

Lästips

Strandskydd. En skrift om strandskyddet från Boverket och Naturvårdsverket.

<https://www.naturvardsverket.se/Om-Naturvardsverket/Publikationer/ISBN/8400/978-91-620-8473-8/>

Strandskydd – en vägledning för planering och prövning.

Naturvårdsverkets Handbok 2009:4. Utgåva 2.

<https://www.naturvardsverket.se/Om-Naturvardsverket/Publikationer/ISBN/0100/978-91-620-0175-9/>

Skyddad natur på Länsstyrelsen Skånes hemsida.

<https://www.lansstyrelsen.se/skane/privat/djur-och-natur/skyddad-natur.html#0>

Detta TVL-info 2015:3 är reviderad den 1 juli 2019 med avseende på nya länkar och kontaktuppgifter.